

HIGIENSKI UKREPI V KNJIGARNAH IN PAPIRNICAH V ČASU EPIDEMIJE COVID-19

05. 05. 2020

Poleg ustaljene dobre higienske prakse, ki velja za posamezne storitve, je potrebno v času epidemije COVID-19 upoštevati še dodatne ukrepe, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Najpomembnejša pot prenosa novega koronavirusa je preko izločkov iz dihal in preko onesnaženih rok.

Roke vedno smatramo kot kontaminirane, izjema je le neposredno po njihovem umivanju ali razkuževanju.

Z upoštevanjem vseh navedenih ukrepov bomo zmanjšali možnost za okužbo in s tem ščitili sebe in druge. Za pravilno izvajanje samozaščitnih ukrepov mora odgovornost prevzeti vsak posameznik. Popolne varnosti ni.

Splošni ukrepi, ki jih morajo upoštevati zaposleni in kupci:

- Svetujemo upoštevanje vseh splošnih ukrepov za zaščito pred okužbo z novim koronavirusom, navedenih na naslednji povezavi:
- <https://www.nijz.si/sl/preprecevanje-okuzbe-z-virusom-sars-cov-2019>. Priporočamo, da na vidnem mestu izobesite gradiva na temo umivanja in razkuževanja rok, higiene kašlja ter pravilne namestitve mask.
- Svetujemo smiselno upoštevanje **Priporočil za prodajalne in njihove zaposlene ob epidemiji novega koronavirusa SARS-CoV-2:**
<https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-prodajalne-in-njihove-zaposlene-ob-epidemiji-novega-koronavirusa-sars-cov-2>.
- Zaposleni in kupci morajo biti zdravi, brez znakov okužbe dihal (nahod, kihanje, kašljanje, bolečine v žrelu, povišana temperatura).
- Pogosto naj si umivajo ali razkužujejo roke (npr. z razkužilom na osnovi 60 do 80 % alkohola).
- Naj se ne dotikajo obraza, zlasti ne ust, nosu in oči, preden so roke umite ali razkužene.
- Upoštevajo naj higieno kihanja in kašljanja.
- Zaposleni in kupci nosijo maske in so dobro seznanjeni s pravilnim načinom nošenja in snemanja mask. Maska mora segati od korena nosu do pod brado, med nošenjem se je ne dotikajo. Masko je treba zamenjati na dve do tri ure oziroma prej, če se zmoči. Pred in po uporabi maske si je treba temeljito umiti ali razkužiti roke.

- Čim manj naj se dotikajo različnih predmetov in površin, le toliko, kot je nujno potrebno.
- Starejši in bolniki s kroničnimi nenalezljivimi boleznimi z večjim tveganjem za težji potek bolezni morajo še posebej upoštevati preventivne ukrepe in se dodatno zaščititi. Dokler epidemija ne izzveni svetujemo, da te osebe razmislijo o nujnosti in času obiska trgovin.
- Priporočamo brezstično plačevanje.

Ukrepi za zaposlene:

- Največje število strank v prostoru naj bo skladno s priporočili za živilske trgovine.
- V trgovini mora biti zagotovljena možnost umivanja in razkuževanja rok za zaposlene ter razkuževanja rok za stranke.
- Podajalniki razkužila naj bodo nameščeni na vhodu v trgovino, na več mestih v trgovini ter ob izhodu.
- Ob izhodnih vratih naj bo nameščen koš za odpadne maske.
- Zaposleni naj nadzirajo, da si stranke ob vstopu v trgovino razkužijo roke in nosijo maske.
- Nadzirajo naj razdaljo med osebami, najmanj 1,5 do 2 metra.
- Predlagamo, da se na tla pred blagajno namesti oznake za čakajoče vsake 2 metra.
- Obvestila o zaščitnih ukrepih v obliki plakatov, infografik ipd. naj bodo razobešena na več mestih v trgovini. Priporočamo tudi predvajanje zvočnih opozoril.
- Zaposleni naj si pogosto umivajo ali razkužujejo roke (npr. po uporabi telefona, računalnika, blagajne, denarja, po prijemanju polic, knjig,...), obvezno tudi pred vsakim dotikanjem predmetov¹, ki jih prodajajo, in po stiku z denarjem.
- Pogosto naj čistijo ali razkužujejo površine, ki se jih ljudje pogosto dotikajo, npr. kljuge, držala, ročaji, police, pulti, blagajna, tipke terminala POS.
- Za čiščenje in razkuževanje prostorov naj se smiselno uporabljajo Priporočila za čiščenje in razkuževanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času epidemije COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-ciscenje-in-razkuzevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-katerih-se-je-zadrzeval>.
- Prostore trgovine je potrebno stalno in učinkovito zračiti. V primeru mehanskega prezračevanja naj se zrak izmenja če s svežim zunanjim zrakom, brez recirkulacije (kroženja) zraka. Svetujemo upoštevanje Navodil za prezračevanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času širjenja okužbe COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-prezracevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>.
- Zaposleni naj izobesijo obvestila, da naj se stranke ne dotikajo razstavljenih predmetov, razen tistih, ki jih nameravajo kupiti, in šele po pravilnem predhodnem razkuževanju rok.

^{1,2} Po do sedaj znanih podatkih iz literature na osnovi laboratorijskih raziskav novi koronavirus SARS-CoV-2 na tiskarskem in tekstilnem papirju preživi 3 ure, na kartonu 24 ur, na gladkih površinah, kot so steklo in bankovci, 4 dni, na gladkih površinah, kot sta jeklo in plastika, 7 dni.

- Pri blagajnah naj se za zaščito zaposlenih namestijo zaščitni zasloni iz pleksi stekla.
- Po vsakem izvršenem plačilu storitve naj razkužijo površine, ki se jih dotikamo (npr. blagajna, blagajniški pult, tipke terminala POS), enako tudi roke.
- Zaposleni naj imajo nekaj mask na zalogi za primer, če pride stranka brez maske.

Navedena navodila za zaposlene so podana s higienskega vidika. Natančnejša navodila za posamezna delovna mesta poda pooblaščen specialist medicine dela, ki natančno pozna organizacijski proces in tveganja na posameznih delovnih mestih.

Ukrepi za kupce

- V trgovino vstopajo samo zdrave osebe, brez znakov okužbe dihal.
- Nakup naj bo čim krajši, omeji naj se na le toliko časa, kot je potrebno za načrtovani nakup.
- Pri vходу v trgovino, med nakupovanjem in ob izhodu si kupci obvezno razkužijo roke.
- Upoštevajo naj higieno kihanja in kašljanja.
- Zagotavljajo naj zadostno razdaljo med osebami, najmanj 1,5 do 2 metra.
- Naj se ne dotikajo obraza, zlasti ne ust, nosu in oči, preden so roke umite ali razkužene.
- Nosijo naj maske in so dobro seznanjeni s pravilnim načinom nošenja in snemanja mask. Maska mora segati od korena nosu do pod brado, med nošenjem se je ne dotikajo, pred uporabo in po odstranitvi maske si temeljito umijejo ali razkužijo roke.
- Čim manj naj se dotikajo katerihkoli površin, predmetov, med drugim naj se izogibajo listanju knjig. V kolikor je to neobhodno potrebno, si pred tem pravilno razkužijo roke.
- Priporočamo brezstični način plačevanja.
- Pred izhodom si razkužijo roke, snamejo in odvržejo masko v koš ter si ponovno razkužijo roke.
- Po prihodu domov naj smiselno upoštevajo navodila za ravnanje z embalažo <https://www.nijz.si/sl/navodila-potrosnikom-za-ravnanje-z-embalazo-zivil-in-drugih-izdelkov-glede-okuzbe-z-novim>. Knjige in ostale predmete, zaščitene s plastičnimi ovojnici, pisala in podobno, naj prebrišejo z alkoholnim razkužilom. Ostale nezaščitene izdelke (npr. knjige, za katere obstaja možnost, da so po njih listali kupci, posamezni listi papirja ali kartona...) naj odložijo na nedostopen predel in jih pričnejo uporabljati po preteku vsaj toliko časa², kot je trenutno znano, da virus preživi na materialu, iz katerega je predmet. Če je predmet iz različnih materialov upoštevamo čas za material, na katerem virus preživi najdlje.

Reference:

1. Chin, A. W. H., Chu, J. T. S., Perera, M. R. A., Hui, K. P. Y., Yen, H.-L., Chan, M. C. W.... Poon, L. L. M. (2020). Stability of SARS-CoV-2 in different environmental conditions. The Lancet Microbe. doi: [https://doi.org/10.1016/S2666-5247\(20\)30003-3](https://doi.org/10.1016/S2666-5247(20)30003-3) (2. april 2020).
2. Neeltje van Doremalen et al. (2020). Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. The New England Journal of Medicine (6. april 2020).
3. <https://www.ajc.com/news/lockdown-light-stores-reopen-italy-amid-coronavirus-measures/i2VQQ5Ykar6YjRxzErCu6I/>
4. <https://publishingperspectives.com/2020/04/coronavirus-worklife-italys-bookstores-can-reopen-brazilian-publishers-ramp-up-promotions-covid19/>
5. <https://publishingperspectives.com/2020/04/coronavirus-germany-is-to-follow-italy-in-potential-bookstore-openings-covid19/>
6. <https://www.theflorentine.net/2020/04/15/bookstores-reopen-florence/>